

helyről középkori kerámiát gyűjtöttünk, ami az István Király Múzeumba került.

SZALAI TAMÁS

303. Sárszentmihály, Középkori falu

(Fejér megye) Kö

Az épülő szennyvízvezeték árka olyan utcákban haladt (Kosuth, Géza, Május 1., Deák, Fő, Árpád, Dózsa, Rákóczi utcák), amelyek a középkori Sárszentmihály falu területéhez tartoztak. Itt az aszfaltbontás után kézi erővel letermeltük az utca aljzatát, majd (általában 50–70 cm mélységben) megtaláltuk a modern utca kialakításával már meg nem bolygott szintet. Ezt megnyesve, majd ásónyomként lefele haladva kutattunk régészeti objektumok után, amíg értelmét láttuk. Ezután a területet átadtuk az építőknek.

A Géza és Május 1. utcákban találtunk szórványosan középkori kerámiát, a 13. századtól a török utáni időkig terjedő időszakból. A Géza utcából egy kút (15–16. század?), valamint telekhatárként értelmezhető négyzetes árokrendszer, a Május 1. utcából két földbe vájt létesítmény (13–14. század?) került elő.

A többi utcában a régészeti vizsgálat eredménytelenül zárult.

SZALAI TAMÁS

304. Sárvár, Végh-malom

(Vas megye) V, Ró

A Sárvári Önkormányzat által biztosított 200 000 Ft támogatásból július 13–augusztus 2. közötti időszakban folytattam az 1. századi vicus illetve a Flavius-Hadrianus kori út-állomás építményeinek feltárását. Az ásatási terület ÉNy-i részén újabb 1. századi gerendavázás ház részletét tárhatuk fel; ennek alapárkát Ny felé 5,5 m, É felé 5 m hosszan követhettük. A házat egy később ásott kúttal vágták át; a kút betöltésében gazdag kerámiaanyagot, üvegedényeket és állatcsontokat valamint nagyobb doriumokat találtunk.

A D-i részen egy kora vaskori gödröt, egy részben ebbe beleásott római gödröt tártunk fel a Savaria–Arrabona közötti római út kavicsozása alatt. Az útnak ez a szakasza Kr. u. 180 után épült ki. A kavicsos útalapozás szélén Philippus Arabs 247-ben, Róma millenniuma alkalmából vert érmét találtuk.

Az ásatási terület D-i részén cölöplyukak újabb 1. századi házat jeleztek. A leletanyag – érme, sigillaták, üvegek – az 1. század második felére illetve a 2. század első felére keltezik az objektumokat. A leleteket a szombathelyi Savaria Múzeumba szállítottuk. Az ásatáson részt vett Fülöp Endre Norbert.

GABLER DÉNES

305. Seregélyes határa

(Fejér megye) Kö

A tervezett M8-as autópálya nyomvonalán terepbejárást végeztünk 2000. október 1. és december 31. között.

Az M8-3 jellel regisztrált, 100×100 m kiterjedésű lelőhelyről középkori kerámiát és emberi koponyacsontot gyűjtöttünk, ami az István Király Múzeumba került.

SZALAI TAMÁS

306. Serényfalva, Földvár

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) B

A földvára Szmorad Ferenc, az Aggteleki Nemzeti Park munkatársa hívta fel figyelmünket. A bejárás során nem túl nagy kiterjedésű, de a hegynyereg felől háromszoros sánccal és árokkal védett, új, a szakirodalomban eddig nem szereplő erődítményt ismertünk meg. A sáncon belüli területen lévő vaddisznó-túrásokból a Kyjatice-kultúrára jellemző edénytöredékeket és paticsot gyűjtöttünk.

CZAJLIK ZOLTÁN

307. Somló, Vár

(Veszprém megye) Kö

A vár falait 1996-ban az Országos Műemlékvédelmi Hivatal részéről Bereczkiné Hammer Edit, Király László és Udvardy László felmérte. 1999-ben megbízást kaptam az OMvH-tól a falakon kívüli terület felmérésére. Abban az évben a vár előtti, DNy-ra lévő széles hegygerincet mértem fel.

A falak alatti törmelékes lejtőket 2000. február–március hónapokban, mértem fel. A szintvonalak a felülről lehullott vastag faltörmeléket jelzik, az eredeti felszint és esetleges további falakat csak nagyméretű ásatással lehetne meghatározni. A tengerszint feletti magasságok meghatározásához az 1996-ban bemért pontokból indultam ki.

A falakon kívül várárok csak a kapu mellett van, de ennek nagy részét valószínűleg az újkorban már feltöltötték. A többi, meredek hegyoldalon nincs nyoma ároknak. Az ÉNy-i oldalon a külső fal mellett a törmelék alatt terasz húzódik. Ezen az oldalon az újkori szőlőművelés egykor majdnem a falakig felnyomult, nyomai (kősor, terasz) több helyen láthatók a sűrű erdőben, ezeket azonban nem mértem fel.

A falakon belüli területen az 1996-os felmérésből csak a jellemző magassági adatokat rajzoltam be, ezek adnak tájékoztatást az egyes várrészletek közötti szintkülönbségekről.

NOVÁKI GYULA

308. Somogysámson, Marótpuszta, agyagbánya

(Somogy megye) Kk

A Somogysámson közigazgatási területéhez tartozó Marótpusztán 2000. májusban téglagyártáshoz való agyag bányászása közben csontvázak kerültek elő. A helyszínelés során talált nyomok alapján egy késő középkori település, illetve templom körüli temető nyomainak felszínre bukkanását lehetett valószínűsíteni.

A bánya a Marótpusztához tartozó Vári-dűlőben fekszik, amely a SMMI Régészeti Adattárának nyilvántartásában lelőhelyként szerepel, s a hagyomány szerint itt állt „Marót vára”.

A bányászásra kijelölt területen 2000. szeptember 12. és november 19. között a tulajdonos Wienerberger Téglaiipari Rt. anyagi támogatásával végeztünk megelőző feltárást.

Az ásatás során 2900 m²-t tártunk fel. Sikerült megtalálnunk egy 15–16. századi földvár sáncárait, valamint egy téglából épült, nyugaton négyzet alakú (5×5 m) toronnyal ellátott templom alapjait és az azt körülvevő temetőt. A sáncon kívül, a földvártól D-re, a várral egyidős gödrök és kemencék, valamint Árpád-kori gödrök kerültek elő.

A rendelkezésre álló idő és anyagi fedezet ebben az ütemben részleges feltárást tett lehetővé. A többretegű templom körüli temetőnek a bányagödör szélében elhelyezkedő keskeny, nyugati sávját tudtuk teljesen feltárni, a templomhoz közelebbi temető rész teljes feltárását nem tudtuk elvégezni. Összesen 186 objektumot tártunk fel. Legjelentősebb leletanyag egy 1514-es dénár, egy ólomból öntött kereszt töredéke, ezüst spirálos, gyöngyös díszítésű párták, könyvsarok veret. Néhány sírban egyoldalas, 1514–1525 között vert ezüstérme volt.

A templom alapjait a korábbi időkben teljesen kiszedték, a nyomokból ítélve az egész erődítményt még a 16. században elpusztíthatták. A vár négy sarokbástya lehetett, a jelenkori bányászat elpusztította az északnyugati bástyát, valamint a nyugati védműrendszert. Az erődítésnek és a templomnak egyelőre még nem tisztázott több periódusát lehet megállapítani. A DNy-i bástyát és a nyugati sánctól biztosan ráépítették a temető korábbi, nyugati sírjaira. A sánctól belülről cölöpsor erősítette, az É-D-i belső átmérő kb. 30 méter volt.

KÖLTŐ LÁSZLÓ

309. Somogytúr, Zrínyi utca 15.

(Somogy megye) Kö

Gázvezeték árkának ásásakor 2000. október 13-án 14–15. századi, a kör alakú fejen bevéselt oroszlán stilizált ábrázolásával középkori gyűrűt találtak embercsontok mellett.

Tóth József somogytúri múzeumi gondnok elmondása szerint az 1970-es években földmunkák során már előkerültek koponyák és különböző temetkezésekre utaló maradványok. Ezek bejelentése akkor sajnos nem történt meg. A most bejelentett helyszín a római katolikus templomtól D-re 200 m-re van. Az elmondottak alapján egy középkori temető – esetleg templom – lehetett a megbolygatott területen. A lelőhelyről fotók készültek.

MAGYAR KÁLMÁN

310. Szabadbattyán határa

(Fejér megye) Ő, Ró

Tovább folytatódott a Sárvíz-Malomcsatorna bal partján fekvő késő római épület feltárása. Ebben az évben

az épület É-i traktusának Ny-i oldalán és a Ny-i oldal múlt évben már feltárt D-i oldalán folytattuk a kutatásokat.

Az É-i traktus Ny-i felén, az apszissal záródó nagy terem mellett nyitott folyosó, egy különálló nagy épület, egy udvar, illetve egy nagyméretű, eddig csak részben feltárt, valószínűleg az épülethez tartozó újabb helyiség került elő. A jó minőségű terrazzo padlójú helyiségben vastag törmelékréteg volt erős égésnyomokkal, nagy mennyiségű égett maggal. A különálló épületben a padló szint már nem maradt meg. Az épület É-i oldalán egy kora császárkori objektum (lakóház) nyomai – nagy mennyiségű kerámiatöredékekkel – került elő. Az udvar 4. századi járósíntjén a beomlott kövek közt egy csontváz feküdt. A Ny-i traktus homlokzatát alkotó pillérsor É-i végén egy nagyméretű újkori bolygatás kora császárkori gödröt érintett.

A Ny-i traktus feltárt D-i szakaszán kiemelésre kerültek 10×5 m-es szakaszon a múlt évben visszatemetett, több rétegben lezuhant falfestmények. A geometrikus és növényi motívummal díszített falfestmény a Ny-i perystilium falán lehetett. A falfestmények kiemelésével párhuzamosan és utána e részen tisztázásokra is sor került. Az ezen az oldalon lévő bejárat kiszedett falainak előkerülésével bizonyítható, hogy az épület közepén lévő udvarba valóban kívülről egy oldalsó bejárat vezetett. A bejárat vonalában kiemelt trachitlapok nyomait sikerült rögzíteni. Tisztáztuk ezen épületrész termeinek, helyiségeinek méretét. Előkerült a Ny-i traktusban levő, már ismert kör alakú épület egy újabb szakasza, egy, az épülettel nem egykorú, visszabontott, széles, kiszedett fal. Az ez évi, augusztus közepén kezdődő feltárás közel 900 m²-nyi újonnan feltárt és kb. 1000 m², 1999-ben már elkezdett, de be nem fejezett területet érintett. Az épület É-i traktusában újabb őskori objektumok (gödör, ház) került elő.

A feltáráson részt vett: Somogyi Zsolt, Boruzs Katalin, Kovács Lóránd egyetemi hallgató, a falfestményeket ifjú Bóna István és Márkus Péter művész-restaurátorok emelték ki.

NÁDORFI GABRIELLA

311. Szabadhídvég, Pusztavár, földvár

(Fejér megye) Ő

2000. november végén és december elején többnyire ködös, hideg időjárás mellett, összesen 5 napi munkával végeztem helyszíni felmérést. A felvett pontok alapján, a Sándorfi György által kidolgozott számítógépes program segítségével szerkesztettem meg a szintvonalakat, a sánc kiterjedését és egyéb tereptárgyakat.

Pusztavár Szabadhídvég községtől K-re a református templomtól mérve 1,5 km-re emelkedik, természetes dombon.

A földvár D-i és DNy-i oldalán húzódik a sánc, magassága a belső oldalon 2–3, a külső oldalán 3–6 m között változik. A terület többi oldalát egyszerű perem ha-